

เอกสารประกอบการเรียน
เรื่อง บ้านสวนอวดงานประดิษฐ์
กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เล่มที่ 1

สืบสานภูมิปัญญา จักสานไม้ไผ่

นางนงคราญ พรหมเผ่า
โรงเรียนฝายกวาววิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

คำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียน เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่ สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้สาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยีพื้นฐาน ง 21101 การงานอาชีพ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง บ้านสวยด้วยงานประดิษฐ์ เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1

ประกอบด้วย

คำนำ

สารบัญ

คำชี้แจง

คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน หน่วยที่ 4

ส่วนที่ 2

ประกอบด้วย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เล่มที่ 1

เอกสารประกอบการเรียน

แบบฝึกหัด/ใบงาน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เล่มที่ 1

บรรณานุกรม

เอกสารประกอบการเรียนที่สร้างขึ้นจึงเป็นคู่มือครูในการนำไปจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามผลการเรียนรู้

คำแนะนำในการใช้เอกสาร

1. ทำความเข้าใจวิธีการเรียนด้วยการใช้เอกสารประกอบการเรียน
2. ปฏิบัติตามคำชี้แจงในเอกสารประกอบการเรียน และฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามคำชี้เจนนั่นให้ครบถ้วน
3. นักเรียนทำกิจกรรม โดยเน้นให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น
4. เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีหุ้มเทให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. สร้างพฤติกรรมและนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันเช่น ไม่เสียงดังขณะที่ทุกคน กำลังทำงานอยู่ประจำกลุ่มไม่เดินไปเดินมา พูดเบาๆ ในขณะที่ทำงาน จดจ่อกับงานที่ทำให้เกิดความสำเร็จ รู้จักการรอคอยอย่างสงบ ไม่ดูถูกเพื่อนที่ด้อยกว่า ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในโอกาส ที่เหมาะสม ฯลฯ
6. บันทึกการเรียนรู้และเรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ
7. มีความรับผิดชอบและรักษาเวลาตามที่กำหนด
8. นักเรียนฝึกประเมินตนเอง ปรับปรุงผลงาน ฝึหาความรู้อย่างต่อเนื่องเพราะมีการวัดความก้าวหน้าระหว่างเรียนแบบทดสอบหลังการใช้เอกสารประกอบการเรียนแต่ละเล่ม

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ก่อนเรียน)

กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี วิชา การงานอาชีพ 1 (ง 21101)

เรื่อง บ้านสวยด้วยงานประดิษฐ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 ข้อ เวลา 30 นาที

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับลงในกระดาษคำตอบ ก ข ค และ ง ที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. เครื่องจักสาน มีความหมายตรงกับข้อใด
 - ก. ของใช้ทำจากเครื่องเงิน
 - ข. ของใช้ทำจากวัสดุที่เป็นเส้น
 - ค. ของใช้ทำจากวัสดุสังเคราะห์
 - ง. ของใช้ทำจากไม้ไผ่และหวาย
2. การเรียนรู้การจักสานในอดีตส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ในข้อใด
 - ก. โดยถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ
 - ข. โรงเรียนเปิดสอนการจักสาน
 - ค. เรียนโดยมีวิทยากรมาให้ความรู้
 - ง. ผู้นำชุมชนรับการอบรมและมา ถ่ายทอด
3. เมื่อปฏิบัติงานจักสานเสร็จแล้วขั้นตอนต่อไปควรทำอย่างไร
 - ก. ออกจากห้องเรียนทันที
 - ข. ตักแต่งชิ้นงานให้เรียบร้อย
 - ค. นำผลงานไปจัดนิทรรศการ
 - ง. เก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด สถานที่
4. เครื่องมือชนิดใดใช้สำหรับลบความคมของเส้นไม้ไผ่
 - ก. เลื่อย
 - ข. เลื่อย
 - ค. คีมไม้
 - ง. เหล็กหมาด
5. วัสดุข้อใดที่ใช้ในการดัดผสมกับสีย้อมดองไม้ไผ่เพื่อให้สีติดทนนาน
 - ก. น้ำตาล,เกลือ
 - ข. เกลือ,สารส้ม
 - ค. น้ำเปล่า,สารส้ม
 - ง. กำมะถัน,เกลือ

6. ไม้ไฟชนิดใดที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสาน

- ก. ไม้เสี้ยน, ไม้ไผ่, ไม้สีสุก
- ข. ไม้รวก, ไม้รวก, ไม้บง
- ค. ไม้ข้าวหลาม, ไม้ตง, ไม้ไผ่
- ง. ไม้ข้าวหลาม, ไม้บง, ไม้เสี้ยน

7. ข้อใดเป็นการสานลายพื้นฐาน

- ก. ลายเกลว
- ข. ลายยกดอก
- ค. ลายดีกระจาย
- ง. ลายขัดธรรมดา

8. ข้อใดเป็นลายสานที่เกิดจากการนำเส้นตอกมาสานขัดกันเป็นแนวตั้งกับแนวนอน ด้วยการยกตอกยก 1 เส้น ข่ม 1 เส้น สลับกันไป

- ก. ลายขัด
- ข. ลายสาม
- ค. ลายสอง
- ง. ลายดีกา

9. การสานกระดิ่ง นิยมใช้ลายสานชนิดใด

- ก. ลายขัด, ลายสอง
- ข. ลายสอง, ลายสาม
- ค. ลายตาหลิ่ว, ลายขัด
- ง. ลายขอ, ลายบองหยอง

10. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของ “ลายสาน” ได้ถูกต้อง

- ก. ลวดลายบนภาชนะต่างๆ
- ข. การสานภาชนะของใช้ต่างๆ
- ค. ลาย คือลวดลายต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้น
- ง. กลวิธีการสานที่ใช้ตอกหรือวัสดุอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นเส้นมาสอดขัดกันระหว่างเส้นแนวตั้ง และเส้นแนวนอน

11. วิธีการสาน ยก 2 ข่ม 2 คือวิธีการสานลายใด

- ก. ลายขัด
- ข. ลายบัว
- ค. ลายสอง
- ง. ลายตาหลิ่ว

12. การสานลายในข้อใดเป็นวิธีการสานแบบพื้นฐานที่เก่าแก่ที่สุด

- ก. ลายสอง
- ข. ลายตาหลิ่ว
- ค. ลายขกดอก
- ง. ลายขัดหรือลายหนึ่ง

13. เครื่องมือข้อใดสำคัญที่สุดในการสานพัด

- ก. คีม , ค้อน
- ข. มีด , กรรไกร
- ค. กรรไกร , คีม
- ง. ไขควง , สว่าน

14. ข้อใดเป็นวิธีการสานลายสอง

- ก. ยก 2 ช่ม 2 ยก 2 ช่ม 2
- ข. ยก 1 ช่ม 1 ยก 1 ช่ม 1
- ค. ยก 1 ช่ม 2 ยก 1 ช่ม 2
- ง. ยก 2 ช่ม 1 ยก 2 ช่ม 1

15. แบบกระดาศ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ทำอะไรในการสานพัดไม้ไผ่

- ก. ใช้รองฟันทิ้งเกอร์
- ข. ใช้ลอกแบบลายสาน
- ค. ใช้วางเส้นตอกในขณะที่สาน
- ง. ใช้สำหรับเป็นแบบวัดขนาดของพัดที่สาน

16. ผู้ออกแบบลวดลายได้ดีเป็นบุคคลเช่นใด

- ก. มีความอดทน
- ข. มีความซื่อสัตย์
- ค. มีความรับผิดชอบ
- ง. มีความคิดสร้างสรรค์

17. ขนาดของผลงานขึ้นอยู่กับสิ่งใด

- ก. ขนาดของเส้นตอก
- ข. จำนวนเส้นตอกที่ใช้
- ค. ลักษณะของเส้นตอก
- ง. ความยาวของเส้นตอก

18. การสานพัดให้สวยงามขึ้นอยู่กับ ขั้นตอนใดบ้าง

- ก. การเย็บขอบพัด
- ข. การออกแบบลายสาน
- ค. การใช้สีของเส้นตอก
- ง. ถูกทุกข้อ

19. ข้อใดคืออุปกรณ์ที่ใช้ในการพันก้านดอกไม้

- ก. ฟลอร่าเทป
- ข. กระดาษสา
- ค. กระดาษทิชชู
- ง. กระดาษกาวย่น

20. ลายสานใดใช้สำหรับการประดิษฐ์ดอกไม้

- ก. ลายสอง
- ข. ลายสาม
- ค. ลายเฉลว
- ง. ลายขัดธรรมดา

21. วัสดุข้อใดสามารถนำมาใช้สานดอกไม้แทนดอกไม้ใบไม้ได้

- ก. ใบไม้, ใบเตย
- ข. ใบไม้, ใบข้าวโพด
- ค. ใบลาน, ใบมะพร้าว
- ง. ใบยางพารา, ผักตบชวา

22. ข้อใด ไม่ใช่ วัสดุอุปกรณ์ในการประดิษฐ์ดอกไม้

- ก. กรรไกร
- ข. ดอกย้อมสี
- ค. ฟลอร่าเทป
- ง. มีดคัทเตอร์

23. นักเรียนสามารถนำดอกไม้ที่ประดิษฐ์ไปใช้ประโยชน์ ยกเว้น ข้อใด

- ก. ใช้เป็นของที่ระลึก
- ข. ซ่อดอกไม้รับปริญญา
- ค. เป็นของชำร่วยงานศพ
- ง. จัดตกแต่งสถานที่ต่างๆ

24. ในการประดิษฐ์ดอกไม้สานจากไม้ไผ่ขนาดของดอกไม้ขึ้นอยู่กับสิ่งใดมากที่สุด

- ก. สีของเส้นดอก
- ข. จำนวนเส้นดอก
- ค. ความยาวเส้นดอก
- ง. ขนาดของเส้นดอก

25. ข้อใดเป็นขั้นตอนแรกของการสานแจกันไม้ไผ่

- ก. การตกแต่งแจกัน
- ข. การทาสีแล็กเกอร์
- ค. การสานขึ้นลวดลาย
- ง. การสอดเส้นดอกรอบแจกัน

26. ข้อใดตรงกับคุณสมบัติของแล็กเกอร์

- ก. ความเงางาม
- ข. ความสวยงาม
- ค. ความเข้มของเนื้อไม้
- ง. ความปลอดภัยจากแมลงเจาะ

27. ข้อใดไม่ใช่ อุปกรณ์การสานแจกันไม้ไผ่

- ก. สว่าน
- ข. กาวร้อน
- ค. ดอกไม้ไผ่
- ง. แจกันดินเผาหรือเซรามิก

28. ข้อใดไม่ใช่ วิธีการสานลายแจกันไม้ไผ่

- ก. ลายสอง
- ข. ลายสาม
- ค. ลายเฉลว
- ง. ลายซิกแซก

29. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

- ก. การสานแจกันควรสานส่วนที่เล็กที่สุดก่อน
- ข. แจกันที่ใช้สานควรมีลักษณะลวดลายสวยงาม
- ค. ดอกที่ใช้สานแจกันใช้ดอกที่มีความบางและเหนียว
- ง. การทาสีแล็กเกอร์ช่วยให้แจกันสวยงามและป้องกันเชื้อราได้

30. จงเรียงลำดับขั้นตอนการสานเจก้นไม้ไผ่ให้ถูกต้อง

1. การทาสีเกอร์
2. การสานขึ้นลวดลาย
3. การสอดเส้นตอกรอบแจกัน
4. การคาดเส้นตอกรอบแจกัน

ก. 1,2,3,4

ข. 2,1,3,4

ค. 4,3,2,1

ง. 3,2,4,1

เอกสารประกอบการเรียน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง บ้านสวยด้วยงานประดิษฐ์
เล่ม 1 สืบสานภูมิปัญญา จักสานไม้ไผ่

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถอธิบายความรู้ ความเข้าใจ ความหมาย ความสำคัญและประเภทของงานจักสานไม้ไผ่ได้
2. สามารถอธิบายความรู้เรื่องไม้ไผ่ที่นำมาจักสานได้
3. สามารถอธิบายความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และข้อควรระวังในการจักสานไม้ไผ่ได้

สาระการเรียนรู้

1. ความหมาย ความสำคัญ และประเภท ของงานจักสานไม้ไผ่
2. ไม้ไผ่ที่นำมาจักสาน
3. วัสดุ อุปกรณ์และข้อควรระวังในการจักสานไม้ไผ่

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี วิชา การงานอาชีพ 1 (ง 21101)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับลงในกระดาษคำตอบ ก ข ค และ ง ที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. เครื่องจักสาน หมายถึงข้อใด
 - ก. ของใช้ทำจากเครื่องเงิน
 - ข. ของใช้ทำจากวัสดุที่เป็นเส้น
 - ค. ของใช้ทำจากวัสดุสังเคราะห์
 - ง. ของใช้ทำจากไม้ไผ่และหวาย
2. การเรียนรู้การจักสานในอดีตส่วนใหญ่เรียนด้วยวิธีใด
 - ก. โดยถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ
 - ข. โรงเรียนเปิดสอนการจักสาน
 - ค. เรียนโดยมีวิทยากรมาให้ความรู้
 - ง. ผู้นำชุมชนรับการอบรมและมาถ่ายทอด
3. การประดิษฐ์ของใช้มุ่งเน้นข้อใดเป็นสำคัญ
 - ก. สวยงาม
 - ข. ประโยชน์ใช้สอย
 - ค. รูปแบบแปลกใหม่
 - ง. สามารถนำไปวางจำหน่ายได้
4. ก้อน ไขควง คีม กรรไกร ส่วนที่เป็นเหล็กควรดูแลรักษาด้วยวิธีใด
 - ก. ใช้เหมาะสมกับงาน
 - ข. ใช้ด้วยความระมัดระวัง
 - ค. ทำความสะอาดทาน้ำมัน
 - ง. ตรวจสอบความเรียบร้อย
5. สาเหตุใดเป็นอันตรายในการปฏิบัติงาน
 - ก. ทำงานเป็นขั้นตอน
 - ข. สถานที่ทำงานสะอาด
 - ค. เครื่องมือและอุปกรณ์ชำรุด
 - ง. รวบรวมเรียบร้อยขณะทำงาน

6. ข้อใดเป็นการสานลายพื้นฐาน

- ก. ลายเฉลว
- ข. ลายยกดอก
- ค. ลายคี่กระจาย
- ง. ลายขัดธรรมดา

7. หลังจากปฏิบัติงานจักสานเสร็จควรปฏิบัติอย่างไร

- ก. ออกจากห้องเรียนทันที
- ข. ตกแต่งชิ้นงานให้เรียบร้อย
- ค. นำผลงานไปจัดนิทรรศการ
- ง. เก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด สถานที่

8. เครื่องมือชนิดใดใช้สำหรับลบความคมของเส้นไม้ไผ่

- ก. เลื่อย
- ข. เลื่อย
- ค. คีมไม้
- ง. เหล็กหมาด

9. วัสดุชนิดใดที่ใช้ในการดัดผสมกับสีย้อมดอกไม้อื่นเพื่อให้สีติดทนนานทั้งหมด

- ก. น้ำตาล,เกลือ
- ข. เกลือ,สารส้ม
- ค. น้ำเปล่า,สารส้ม
- ง. กำมะถัน,เกลือ

10. ไม้ไผ่ชนิดใดที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสานทั้งหมด

- ก. ไผ่เอียะ,ไผ่ไร่,ไผ่สีสุก
- ข. ไผ่นวล, ไผ่รวก,ไผ่บง
- ค. ไผ่ข้าวหลาม, ไผ่ตง,ไผ่ไร่
- ง. ไผ่ข้าวหลาม , ไผ่บง,ไผ่เอียะ

สืบสานภูมิปัญญา จักสานไม้ไผ่

นับพันปีมาแล้ว ที่มนุษย์ได้รู้จักวิธีการนำวัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัว มาดัดแปลงเป็นสิ่งของเครื่องใช้ จากขั้นตอนที่ง่ายจนวิวัฒนาการสู่ความละเอียดอ่อน ประณีตงดงามในเชิงศิลปะและประโยชน์ใช้สอย จนสนองความต้องการได้เป็นอย่างดี และสืบทอดมาจนปัจจุบัน กรรมวิธีดังกล่าวช่วยให้มนุษย์ได้ผลิตสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ไปได้เป็นจำนวนมาก เราเรียกสิ่งประดิษฐ์นั้นว่า “หัตถกรรม” อันหมายถึง การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ด้วยมือ เครื่องมือ ภูมิปัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน และถ้าสิ่งประดิษฐ์นั้นมีค่ามากกว่าการใช้สอย โดยรวมความงาม เน้นให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ ประณีตงดงามเป็นความละเอียดอ่อนในทางศิลปะ เรามักเรียกสิ่งประดิษฐ์นั้นว่า “หัตถกรรมศิลป์”

เครื่องจักสานถือได้ว่าเป็นแขนงหนึ่งในงานหัตถกรรมและหัตถกรรมศิลป์ ที่ได้ทำหน้าที่รับใช้มนุษย์มานานนับพันปีเช่นเดียวกัน จนปัจจุบันเครื่องจักสานก็ยังคงทำหน้าที่ไม่น้อยกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา พร้อมกับการพัฒนาวิธีการผลิต รูปแบบและการตลาด จนสามารถกระจายแพร่หลายอย่างทั่วถึงทั้งในต่างประเทศ จนสามารถเป็นสินค้าออกที่เขตนานาชาติได้ดีประเภทหนึ่ง เช่นการนำผักตบชวามาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ การนำเอาเปลือกจันทบูร มาดัดเย็บเป็นรูปทรงต่างๆ เป็นของชำร่วยจนถึงของใช้ เช่นกระเป๋าถือ และแฟ้มใส่เอกสาร รวมถึงงานที่ประดิษฐ์ด้วยฝีมือ อย่างย่านลิเภา

ความหมาย

เครื่องจักสาน คือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย จากฝีมือความคิด ภูมิปัญญาของชาวบ้านมีลักษณะรูปทรงแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ วัสดุอุปกรณ์ คตินิยม และอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ คำว่า “จักสาน” คำว่า จัก คือ การทำให้เป็นแฉก เป็นหยักๆ ด้วยฟันเลื่อย หรืออีกวิธีการหนึ่ง การที่ชาวบ้านใช้คมมีดผ่าไม้ไผ่แล้วทำให้เป็นเส้นบางๆ วิธีการอย่างนี้ก็เรียกว่า จัก เช่นกัน ส่วนไม้ไผ่ หรือ หวาย ที่จักออกมาเป็นเส้นบางๆ นั้นเรียกว่า จักตอก ส่วนการสาน คือการนำตอกมาขัดกันจนเกิดลวดลายที่ต้องการ ต่อจากนั้นแล้วก็จะเป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดรูปทรงต่างๆจนท้ายที่สุดเป็นภาชนะสามารถนำไปใช้สอยได้ตามต้องการ

การทำเครื่องจักสานในประเทศไทย มีการทำสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีได้พบหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับการทำเครื่องจักสานในยุคหินใหม่ที่บริเวณถ้ำแห่งหนึ่งในเขตอำเภอศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่เป็นลายขัดสองเส้นประมาณว่ามีอายุราว 4,000 ปีมาแล้ว

การเรียกเครื่องจักสานว่า “จักสาน” นั้น เป็นคำที่เรียกขึ้นตามวิธีการที่ทำให้เกิดเครื่องจักสาน เพราะเครื่องจักสานต่างๆ จะสำเร็จเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ได้นั้นต้องผ่านกระบวนการ ดังนี้

1. การจัก คือการนำวัสดุมาทำให้เป็นเส้น เป็นแฉก หรือเป็นริ้วเพื่อความสะดวกในการสาน ลักษณะของการจักโดยทั่วไปนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของวัสดุแต่ละชนิดซึ่งจะมีวิธีการเฉพาะที่แตกต่างกันไป หรือบางครั้งการจักไม้ไผ่หรือหวายมักจะเรียกว่า “ตอก” ซึ่งการจักถือได้ว่าเป็นขั้นตอนของการเตรียมวัสดุในการทำเครื่องจักสานขั้นแรก

2. การสาน การนำตอกมาขัดกันจนเกิดลวดลายที่ต้องการ เป็นกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่นำวัสดุธรรมชาติมาทำประโยชน์โดยใช้ความคิดและฝีมือมนุษย์เป็นหลัก การสานลวดลายจะสานลายใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการใช้สอย ซึ่งมีด้วยกัน 3 วิธี คือ

- การสานด้วยวิธีสอดขัด
- การสานด้วยวิธีการสอดขัดด้วยเส้นทแยง
- การสานด้วยวิธีขดเป็นวง

3. การถัก เป็นกระบวนการประกอบที่ช่วยให้การทำเครื่องจักสานสมบูรณ์ การถักเครื่องจักสาน เช่น การถักขอบของภาชนะจักสานไม้ไผ่ การถักหูภาชนะ เป็นต้น การถักส่วนมากจะเป็นการเสริมความแข็งแรงของโครงสร้างภายนอก เช่น ขอบ ขา ปาก ก้น ของเครื่องจักสาน และเป็นการเพิ่มความสวยงามไปด้วย

ประเภทของงานจักสาน

จากการสานรูปแบบ ลวดลายและสีสันทันที่เหมาะสมสวยงาม จนกลายเป็นเครื่องจักสานที่หลากหลาย สามารถจำแนกได้ตามลักษณะการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. เครื่องจักสานเกี่ยวกับการบริโภค ได้แก่ กระจิบข้าว ก่องข้าว ฝาชี หวด กระจัง กระซอน เป็นต้น
2. เครื่องจักสานใช้คล้องจับหรือกักขังสัตว์ ได้แก่ สุ่มปลา อีจู้ ตุ่ม แข่งเล่ง นาง ลอบ ไช ข้อง สุ่มไก่ กรงนก เป็นต้น
3. เครื่องจักสานใช้บรรจุสิ่งของ ได้แก่ ตะกร้า กระเป๋ กระจาด กระบุง ชะลอม มวย ปุ้งกี กระเปาะ กระพ้อม สุ่มก สอบ เฌอบาย อูบ ฮิน เป็นต้น
4. เครื่องจักสานที่ใช้กันแดดกันฝน ได้แก่ หมวก กอบ กูบ กุญแจย เปี้ยว
5. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นส่วนประกอบของอาคารบ้านเรือน ได้แก่ ฝาขัดแตะ ฝาเรือน
6. เครื่องจักสานประเภทปูลาด ได้แก่ เสื่อปูที่นอน หรือรองนั่งชนิดต่างๆ
7. เครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเรือนชนิดอื่นๆ ได้แก่ พัด (ใช้โบกกระพือลม) สัด (ใช้เป็นเครื่องมือตวงข้าว) กุและน้ำตุง (ภาชนะตักน้ำ) จ่อ (ภาชนะที่ใช้เลี้ยงไหม) พา (ใช้สำหรับวางถ้วยชามที่เป็นสำหรับกับข้าว) ชงโลง (เครื่องมือวิดน้ำ) อู่ (เปลอนอน-สำหรับเด็ก) เป็นต้น

8. เครื่องจักสานที่ใช้เกี่ยวกับประเพณี ศาสนา และความเชื่อ เช่น “ พวงมาลัยไม้ไผ่สาน” ใช้ในงานบุญข้าวสากของชาวกูไท จังหวัดกาฬสินธุ์ “ พานหมากเบ็ง” ใช้สำหรับใส่ข้าวบูชาพระของชาวตะวันออกเฉียงเหนือ “ กระหย่อง” สำหรับวางเครื่องบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แถบภาคเหนือ “ แวนซ่อ ” ใช้สำหรับใส่อาหารแห้งไปถวายพระในสารทเดือนสิบของชาวบ้าน ตำบลกระโสม อำเภอดงหลวง จังหวัดพังงา หรือ “ กะเหล็บ ” ซึ่งใช้ใส่เครื่องขันหมากไปมอบให้แก่เจ้าสาว ในแถบจังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรีและเพชรบุรี เป็นต้น

ความรู้เรื่องไผ่

ไผ่ที่สำคัญของไทย

ปัจจุบันเท่าที่มีการสำรวจชนิดของไผ่ในประเทศไทย พบว่ามีไผ่อยู่ประมาณ 12 สกุลซึ่งแยกออกเป็น 44 ชนิดแต่ที่พบเห็นมากที่สุดมีประมาณ 10 ชนิดส่วนที่เหลือจะมีให้เห็นในบางพื้นที่เท่านั้นเอง ขอนำสังเกตอีกอย่างเกี่ยวกับไผ่ในเมืองไทยนั้นก็คือไผ่ส่วนมากของประเทศไทยมักจะขึ้นเป็นกอรวมกลุ่มกันเสียเป็นส่วนใหญ่ ไผ่ที่พบเห็นมากที่สุด จำแนกออกได้ดังนี้ คือ

1. **ไผ่สีสุก** ไผ่ประเภทนี้มีมากในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยไผ่สีสุกเป็นไผ่ที่มีลักษณะลำสูง เนื้อแน่นหนา ลำต้นสีเขียวเข้ม ไผ่สีสุกชอบขึ้นในที่ที่เป็นดินปนทรายหรือดินร่วนรวมกันอยู่เป็นกอหนาแน่น เป็นไผ่ที่ปลูกง่าย คนไทยนิยมนำไผ่สีสุกมาใช้ในการหัตถกรรมและการก่อสร้าง

2. **ไผ่ตง** ไผ่ชนิดนี้นิยมปลูกมากทางภาคกลาง มีมากที่สุดที่จังหวัดปราจีนบุรี ลักษณะของไผ่ตงจะเป็นไผ่ที่ลำต้นสูงใหญ่ไผ่ตงนี้ยังแยกประเภทออกได้อีกหลายชนิด เช่น ไผ่ตงใหญ่ ไผ่ตงกลาง ไผ่ตงแอ่น ไผ่ตงหนู ไผ่ตงเขียว และไผ่ตงดำ ประโยชน์ของไผ่ตงนั้นมีมากมาย ลำต้นใช้ในการก่อสร้าง เป็นอาหารที่แสนอร่อย หน่อไผ่ตงที่เราบริโภคอยู่ทุกวันนี้ก็มาจากไผ่ตงนั่นเองเพราะรสชาติหวาน กรอบ อร่อย ยากที่จะมีหน่อไผ่อื่นมาเทียบได้

3. **ไผ่เหลียง** เป็นไผ่ที่ปลูกง่าย โตเร็วในดินทุกชนิด ลำต้นมีสีเหลืองแถบเขียวปะปนกัน ไผ่เหลียงนี้เรียกกันไปหลายชื่อเช่นไผ่งาช้าง ไผ่งาคำ ไผ่จันคำ ประโยชน์ของไผ่ชนิดนี้ โดยมากจะนิยมนำไปทำเฟอร์นิเจอร์ แก้วกัน ที่เขี้ยวหรี และคนไทยก็นิยมปลูกไผ่ชนิดนี้ประดับไว้ตามบ้าน เพราะลำต้นและใบจะสวยงามมาก

4. **ไผ่เลี้ยง** ไผ่ชนิดนี้มีภาษาเรียกอย่างเป็นทางการว่า "ไผ่คลาน" พบมากที่สุดในภาคกลาง ลำต้นมีสีเขียวสด ลำต้นเล็กเมื่อโตเต็มที่จะมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-3 ซม. เท่านั้น ปล้องยาว 20-25 ซม. ไผ่เลี้ยงชอบขึ้นและเจริญเติบโตในดินร่วน อากาศร้อนชื้น ส่วนใหญ่

นิยมปลูกไผ่ชนิดนี้เป็นไม้ประดับเสียมากกว่า ประโยชน์ของไผ่ชนิดนี้ สามารถนำไปทำรั้วบ้าน ขึ้นสวนเฟอร์นิเจอร์ และคันเบ็ดที่นิยมใช้ ก็มาจากไผ่ชนิดนี้

5. ไผ่รวก ไผ่ชนิดนี้ถือว่าเป็นไผ่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย จะพบมากบนพื้นที่ราบสูงของภาคเหนือและภาคกลาง โดยเฉพาะในเขตกาญจนบุรี ไผ่รวกชอบอากาศร้อน ไม่มีน้ำ จะขึ้นหนาแน่นในลักษณะเป็นพุ่มเตี้ย ลำเล็กเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-7 ซม. เท่านั้น ประโยชน์ที่สำคัญของไผ่รวก คือ ใช้ทำเยื่อกระดาษ รั้วบ้าน วัสดุก่อสร้าง และทำไม้ปักเลี้ยงหอยในทะเล ตลอดจนใช้ทำเครื่องมือประมงก็เป็นที่นิยมกันมาก

6. ไผ่ป่า หรือ ไผ่หนาม ไผ่ชนิดนี้มักพบเป็นกอหนาแน่นตามชายน้ำ หรือแหล่งน้ำต่างๆ ขึ้นมากในที่ราบลุ่มทั่วทุกภาคของประเทศไทยลำต้นมีขนาดใหญ่ เนื้อหนาแข็งแรง ประโยชน์ใช้ในการก่อสร้าง และทำเป็นพะองสำหรับชาวสวนผลไม้ทั่วประเทศใช้

7. ไผ่ล่ำมะลอก เป็นไผ่ที่พบทั่วทุกภาคของประเทศไทย ยกเว้นทางภาคใต้ ลักษณะการเติบโตของไผ่ชนิดนี้จะขึ้นเป็นพุ่มใหญ่ ลำต้นสีเขียวแก่ เป็นมัน เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7-12 ซม. ส่วนมากมักใช้ในการก่อสร้าง เช่น ทำนั้งร้าน เสาโป๊ะฝายบ้านและไม้กวาด

8. ไผ่ไร่ เป็นไผ่ที่มีขนาดเล็กที่สุดก็ได้ เพราะมีเส้นผ่าศูนย์กลางของลำ 0.5-2.5 ซม. เท่านั้น ลำต้นมีสีเขียวแกมเทา มีขนปกคลุมทั่วลำ ขึ้นเป็นกอหนาแน่นในทั่วทุกภาคของประเทศไทย ประโยชน์คือการนำไผ่ไร่มาใช้เป็นค้ำไม้กวาดและนำหน่อไม้มาทำอาหาร

9. ไผ่ซาง หรือ ไผ่ทวล เป็นไผ่ที่มีทุกภาค โตเร็ว ขยายพันธุ์ง่าย ลำต้นสีเขียวอ่อน เส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้นประมาณ 3 -12 ซม. ประโยชน์ส่วนใหญ่ที่ได้จากไผ่ คือนำไปต้มทำเยื่อกระดาษ และของใช้ในครัวเรือน

10. ไผ่บง เป็นไผ่ที่พบเห็นทุกภาคของประเทศไทย โดยมากจะพบไผ่ชนิดนี้ตามป่าดงดิบ ใกล้แม่น้ำ เป็นไผ่ขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้นประมาณ 6-18 ซม. ความยาวของปล้องประมาณ 30 ซม. ประโยชน์ที่ได้รับจากไผ่บงคือ การนำมาทำรั้วบ้าน เสื่อร้านแพน และงานจักสานแทบทุกชนิด

11. ไผ่ข้าวหลาม พบทุกภาคของไทย และพบมากทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลำต้นลักษณะตรงสีเขียวด้านๆ คล้ายมีแป้งหรือขี้ผึ้งสีเทาหรือขาวปกคลุมคลุ้มคล้ายน้ำค้างแข็งจับ สูง 8-12 เมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลางลำประมาณ 5-9 ซม. ขั้วไม้หนาหรือพองได้ขั้วจะมีขนสีขาว เป็นไผ่ที่มีเนื้อบางหนาไม่ถึง 5 มม. ปล้องยาวประมาณ 30-50 ซม. ประโยชน์ใช้ทำกระบอกข้าวหลาม เครื่องจักสานต่างๆ

12. ฝ้าย ลำต้นเป็นไม้ไผ่ขนาดย่อม ลำเรียว ปล้องตรง สูง 6-12 เมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4-6 ซม. เมื่ออายุยังอ่อนจะมีขนสีขาวปกคลุม พอแก่จะมีสีเขียวเข้ม ยาว 40-60 ซม. ข้องเห็นได้ชัดเจนเมื่อผ่าดู จึงใช้ในการก่อสร้างชั่วคราว ทำเครื่องมือตัดปลาของชาวบ้าน ทำสันฟากสานทำฝา ปูพื้น ทำเพดาน หรือมุงหลังคาแบบกระเบื้องก็ได้ แต่ไม่ค่อยทนทานถ้าไม่แช่น้ำ เสียก่อนใช้ทำกระดาษได้

ไผ่ที่นำมาใช้ในการจักสานที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ไผ่ข้าวหลาม

ที่มา : นงคราญ พรหมเผ่า

1. ชื่อ ไผ่ข้าวหลาม
2. ชื่ออื่น ไผ่ข้าวหลาม (ทั่วไป) ไม้ป้าง (ภาคเหนือ) ขุยป้าง (เชียงใหม่) วานลอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ว่าพล้อง (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี)
3. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cephalostachyum pergracile* Munro
4. วงศ์ GRAMINEAE
5. ชื่อสามัญ -
6. แหล่งที่พบ พบโดยทั่วไปทุกภาคของไทย พบมากทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
7. ประเภทไม้ เป็นไม้ไผ่ขนาดกลาง
8. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ไผ่ขนาดกลางถึงใบในต้นฤดูแล้ง ลำต้นลักษณะตรงสีเขียวด้านๆ คล้ายมีแป้งหรือขี้ผึ้งสีเทาหรือขาวปกคลุมคลุมคล้ายน้ำค้างแข็งจับ สูง 8-12 เมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลางลำประมาณ 5-9 ซม. ข้อไม่หนาหรือพองได้ข้อจะมีขนสีขาว เป็นไผ่ที่มีเนื้อบางหนาไม่ถึง 5 มม.

ปล้องยาวประมาณ 30-50 ซม. กาบหุ้มลำหูดร้ง่าย กาบด้านนอกปกคลุมด้วยขนสีดำ หรือน้ำตาลเหลืองเห็นได้ชัด ครีบกาบหุ้มลำต้นรูป Falcate – oblong มีขนสีดำเหมือนกัน กระจิง กาบหุ้มลำแคบมาก ขอบเรียบ ใบยอดกาบรูป Cordate – ovate ข้างในมีขนแน่น

ใบ รูป Linear – lanceolate ถึง lanceolate โคนใบกลมหรือเป็นรูปลิ้น ยาว 15-30 ซม. กว้าง 3-6 เส้น มีขนอ่อนด้านล่าง เส้นลายใบและเส้นกลางใบเห็นชัด เส้นลายใบรองมี 7-13 เส้น ขอบใบเรียบสากคม ครีบบใบเห็นได้ชัดมากขอบมีขนสีจางๆ กระจิงใบแคบมากก้านใบสั้น กาบหุ้ม ใบไม่มีขนหรือเกือบไม่มีขน ขอบกาบหุ้มใบมีขนสีขาวๆ

9. ส่วนที่ใช้บริโภค หน่ออ่อน

10. การขยายพันธุ์ -

11. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพป่าดงดิบแล้งและป่าดงดิบชื้น

12. ฤดูกาลที่ใช้ประโยชน์ ฤดูฝน

13. คุณค่าทางอาหาร ยังไม่มีข้อมูล

14. การปรุงอาหาร -

15. ลักษณะพิเศษ ลำของไผ่ข้าวหลามอายุ 6-10 เดือน ใช้ทำข้าวหลามได้ดี เฝาง่าย ปอกง่าย เพราะเปลือกบางอ่อนและมีเยื่อหุ้มบางๆ หูดติดออกมากับข้าวหลามด้วย

16. ประโยชน์ การใช้ประโยชน์ทางด้านเนื้อไม้ ลำอายุประมาณ 6-10 เดือนใช้ทำกระบอกรัดข้าวหลาม เครื่องจักสานต่าง ๆ การใช้ประโยชน์ทางด้านนิเวศน์ และการใช้ประโยชน์ทางด้านภูมิสถาปัตย์ ลำแก่ ใช้ในการสร้างบ้านเรือน โดยมากใช้ทำกลอนหลังคา สานเป็นฝาหรือเพดาน เป็นเสื่อแทนพรมปูบ้าน

ไผ่เสียว

ที่มา : นงคราญ พรหมเผ่า

1. ชื่อ ไผ่เสียว
2. ชื่ออื่น ไผ่เสียว
3. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cephalostachyum virgatum* Kurz หรือ *Melocanna virgata* Munro
4. วงศ์ GRAMINEAE
5. ชื่อสามัญ -
6. แหล่งที่พบ พบทุกภาคของประเทศไทย
7. ประเภทไม้ ไม้ไผ่
8. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ไผ่ขนาดย่อม ลำเรียวยาว ปล้องตรง สูง 6-12 เมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4-6 ซม. เมื่ออายุยังอ่อนจะมีขนสีขาวปกคลุม พอแก่จะมีสีเขียวเข้ม ขาว 40-60 ซม. ข้อเห็นได้ชัดเจนเนื้อลำบาง

ใบ รูปแกมถึงรูปใบหอก ถึงรูปขอบขนาน ยาว 15-30 ซม. สีจางและมีขนอ่อนบางๆ เส้นกลางใบสีจาง กว้าง เส้นลายใบมีประมาณ 8-10 คู่ ก้านใบสั้น ครีบบใบเล็ก มีหนามเล็กๆ กระจงใบแคบ มีขนเป็นเส้นยาวๆ กาบใบด้านนอกไม่มีขน

กาบหุ้มลำ ข้างนอกจะมีขนสีทองคลุมหนาแน่น ครีบของกาบแคบ ตามขอบมีเส้นๆ ใบ
ยอดกาบมักจะ งอเข้า โคนหยักเป็นใบโพธิ์กว้างๆ ปลายเรียวแหลม ปลายไม่มีขน ข้างในมีขน

9. ส่วนที่ใช้บริโภค หน่ออ่อน

10. การขยายพันธุ์ เหง้า ปักชำลำ เมล็ด

11. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบมากในป่าดงดิบหรือป่าเบญจพรรณผสมป่าสักขึ้นอยู่ตามริมห้วย
และในป่า

12. ฤดูกาลที่ใช้ประโยชน์ ฤดูฝน

13. คุณค่าทางอาหาร ยังไม่มีข้อมูล

14. การปรุงอาหาร หน่อ เฝာหรือต้ม กินได้แต่มีรสขื่นเล็กน้อย

15. ลักษณะพิเศษ ลำไผ่มีผิวบางจึงใช้ในการก่อสร้างชั่วคราว ทำเครื่องมือตัดปลาของชาวบ้าน ทำ
ส้น ฟาก สานทำฝา ปูพื้น ทำเพดาน หรือมุงหลังคาแบบกระเบื้องก็ได้ แต่ไม่ค่อยทนทานถ้าไม่แช่น้ำ
เสียก่อน ใช้ทำกระดาดได้

16. ชื่อควรระวัง -

17. เอกสารอ้างอิง คณะอนุกรรมการประสานงานวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้และไม้โตเร็ว
อนกประสงค์. 2540. ไม้อนกประสงค์ กินได้ 486 หน้า.

เต็ม สมิตินันท์. 2523. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง). กรมป่าไม้
379 หน้า.

ไผ่บง

ที่มา: นงคราญ พรหมเผ่า

1. ชื่อ ไผ่บง
2. ชื่ออื่น -
3. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bambusa nutans* Wall. Ex Munro
4. วงศ์ GRAMINEAE
5. ชื่อสามัญ -
6. แหล่งที่พบ ภาคเหนือ ภาคกลาง
7. ประเภทไม้ ไม้ยืนต้น
8. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไผ่ขนาดกลาง ลำต้นมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-8 ซม. สูงประมาณ 6-10 เมตร ขึ้นเป็นกอแน่น ผิวของลำไม้เรียบ และจะเห็นลักษณะคล้ายขนสีน้ำตาลหรือสีเทา บางครั้งมีผงคล้ายแป้งติดอยู่ที่ลำ โดยเฉพาะตรงส่วนของโคนลำ จึงทำให้ลำสีเขียวเข้มอมเทา

9. ส่วนที่ใช้บริโภค หน่ออ่อน
10. การขยายพันธุ์ เหง้า ปักชำลำ เมล็ด

11. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบขึ้นในป่าเบญจพรรณ มักขึ้นในที่ที่มีความชื้นสูงและดินอุดมสมบูรณ์

12. ฤดูกาลที่ใช้ประโยชน์ ฤดูฝน

13. คุณค่าทางอาหาร ยังไม่มีข้อมูล

14. การปรุงอาหาร หน่ออ่อน นำไปปรุงอาหาร เช่น แกงเปรอะ แกงส้ม ต้มจืด ผัด

15. ลักษณะพิเศษ -

16. ข้อควรระวัง -

17. เอกสารอ้างอิง กลุ่มงานวิจัย กรมป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2536. 35 หน้า.

เต็ม สมิตินันท์. 2523. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง). กรมป่าไม้ 379 หน้า.

รุ่งนภา พัฒนวิบูลย์ และคณะ. กลุ่มงานวิจัยไม้-หวาย กรมป่าไม้. 2540. ไม้ไผ่. 44 หน้า.

ประโยชน์หลักๆที่พบจากการใช้ไม้ไผ่

1. การนำไปทำโครงสร้างชั่วคราว เนื่องจากมีความแข็งแรงก่อสร้างได้ไวและราคาถูก เช่นนั่งร้านการทำการก่อสร้าง ส่วนประกอบร้านค้าขายของ ซึ่งไม้ไผ่ที่ทำได้ก็คือ ไม้สี่สูก ไม้ป่า ไม้ดำ ไม้ล้ามะลอก
 2. การนำไปทำโครงสร้างที่สามารถรับน้ำหนักได้ดี เช่น โครงหลังคาเสาคาน สำหรับอาคารไม้ ที่ใช้โครงสร้างเบา แต่มีความสามารถในการรับแรงมากกว่าโครงสร้างชั่วคราว ไม้ไผ่ที่สามารถทำได้ก็คือ ไม้เหียะ ไม้สี่สูก ไม้ป่า
 3. การนำไปทำเครื่องจักสานและเยื่อกระดาษ รวมถึงส่วนประกอบของอาคารอื่นๆที่ไม่ต้องการความแข็งแรงและการรับแรง ซึ่งได้แก่ ไม้รวก กับ ไม้ดำ
- ส่วนไม้ไผ่อื่นๆอีกมากมาย ก็อาจใช้ประโยชน์ได้คล้ายๆกันที่กล่าวไว้ข้างต้น รวมถึงจังหวัดพิษณุโลกเองก็มีห้างนา และร้านค้า ที่ทำจากไม้ไผ่ แหล่งที่พบที่พิษณุโลกคือ อำเภอวังทอง ชาติตระการ นครไทย บางกระทุ่ม และเนินมะปราง

คุณประโยชน์ของไม้ไผ่

แทบไม่น่าเชื่อว่าไม้ไผ่ลำเล็กๆที่คนไทยรู้จักเป็นอย่างดีนั้นประโยชน์ใช้สอยของมันจะเอนกอนันต์ มากมายมหาศาลอย่างที่คนหลายคนคาดไม่ถึง ซึ่งเมื่อแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ และแยกออกเป็นประเภทๆแล้ว มนุษย์เราสามารถใช้เวลาไม้ไผ่มาทำเป็นประโยชน์ได้ดังนี้

1. ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

- ป้องกันการพังทลายของดินตามริมฝั่ง
- ช่วยเป็นแนวป้องกันลมพายุ
- ชะลอความเร็วของกระแสน้ำป่า เมื่อฤดูน้ำหลาก กันภาวะน้ำท่วมฉับพลัน
- ให้ความร่มรื่น
- ใช้ประดับสวน จัดแต่งเป็นมุมพักผ่อนหย่อนใจในบ้านเรือน

2. ประโยชน์จากลักษณะทางฟิสิกส์

จากความแข็งแรง ความเหนียว การยืดหด ความโค้งงอ และการสปริงตัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะประจำตัวของไม้ไผ่ เราสามารถนำมาใช้เป็นวัสดุเสริมในงานคอนกรีต และเป็นส่วนต่างๆของการสร้างที่อยู่อาศัยแบบประหยัดได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

3. ประโยชน์จากลักษณะทางเคมีของไม้ไผ่

- เนื้อไม้ใช้บดเป็นเยื่อกระดาษ
- เส้นใยใช้ทำไหมเทียม
- เนื้อไม้บางชนิดสามารถสกัดทำยารักษาโรคได้
- ใช้ในงานอุตสาหกรรมนาขนานชนิด

4. การใช้ไม้ไฟในผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และอุตสาหกรรม แบ่งออกได้เป็น

4.1. ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากเส้นตอก ได้แก่ กระจาด กระบุง กระด้ง กระเช้าผลไม้ ตะกร้าจ่ายตลาด ชะลอม ตะกร้าใส่ขยะ กระเป๋าลือสตรี เบ่งใส่ขยะ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ข้อง ไม้ปลา ลอบ ไซ ฯลฯ

4.2 ผลิตภัณฑ์จากลำต้นและกิ่งของไม้ไผ่ ได้แก่ แก้วอี้ โต๊ะ ชั้นวางหนังสือ ราวตากผ้า คันเบ็ด ด้ามไม้กวาด ไม้เท้า โครงสร้างบ้านส่วนต่างๆ ทำแคร่ นั่งร้านก่อสร้าง ท่อส่งน้ำรางน้ำ

4.3 ผลิตภัณฑ์จากเนื้อไม้ไฟ ได้แก่ ถาดใส่ขนม ทัพพีไม้ ตะเกียบ ไม้เสียบอาหาร ไม้พาย กรอบรูป ไม้กั้นรูป ไม้เกาหลัง เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ไม้บรรทัด

4.4 ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากไฟชีก ได้แก่ โครงโคมกระดาด โครงพัด โครงร่ม ลูกกระนาค
คันธนู พื้นม้านั่ง แฉงตากปลา สุ่มปลา สุ่มไก่

การขยายพันธุ์ของไฟ

ธรรมชาติของไม้ทุกชนิด ผิดแผกแตกต่างจากพันธุ์ไม้อื่นๆ เพราะสามารถขยายพันธุ์ได้ 2 แบบ คือทั้งแบบอาศัยเพศและไม่อาศัยเพศการขยายพันธุ์แบบใช้เพศ ส่วนมากเกษตรกรจะใช้เมล็ดในการเพาะปลูก แต่มีข้อเสียที่ควรระวังคือเมล็ดส่วนใหญ่ของไม้ดังกล่าวจะไม่สมบูรณ์ เนื่องจากความชื้นและเชื้อรา ทำให้สถิติการงอกนั้นต่ำและเมื่อเพาะพันธุ์ด้วยวิธีนี้ จะทำให้ช่วงของการออกดอกไม่แน่นอนตามไปด้วย ชาวสวนไม้จึงหันมาขยายพันธุ์ด้วยวิธีอื่นแทน เช่นการใช้กิ่งแขนง ลำหรือเหง้า ซึ่งสะดวก รวดเร็ว และได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ เกษตรกรบางคนจึงหันมาใช้การปักชำกิ่งแขนงขายเป็นรายได้พิเศษนอกเหนือจากการขายลำ และขายหน่อเพิ่มเติมด้วยโดยสรุปการขยายพันธุ์นั้นมีอยู่ด้วยกัน 4 วิธีคือ

1. การใช้เมล็ด

วิธีนี้ยุ่งยาก เสียเวลา และไม่ให้ผลดีดังที่กล่าวมาแล้ว อีกอย่างหนึ่งคือ ช่วงระยะเวลาการออกดอกของไผ่ตงไม่แน่นอนเสมอไป บางครั้งอาจกินเวลานานถึง 30-40 ปีจึงจะออกดอกสักครั้งหนึ่ง เราต้องนำเมล็ดจากดอกไปเพาะชำเสียก่อน จึงจะนำไปปลูกในปีต่อไปได้

2. การใช้เหง้า

วิธีนี้เป็นวิธีที่ได้ผลดีกับไม้ทุกชนิด วิธีการเลือกลำที่จะเป็นแม่พันธุ์ ซึ่งมีอายุระหว่าง 1-2 ปี ตัดยอดออก จนเหลือความสูงเพียง 1 เมตร ต่อจากนั้นก็ขุดดินลึกลงไปจนถึงเหง้ากับตอ แล้วนำไปปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ทันที ส่วนหน่อเจ้า ที่ติดขึ้นมาพร้อมกับลำแม่ก็สามารถแยกไปปลูกได้เช่นกัน การขยายพันธุ์วิธีนี้จะได้น้องที่แข็งแรง และโตเร็วทนทาน แต่มีข้อเสียคืออาจสิ้นเปลืองเวลาและเสียค่าใช้จ่ายมาก

3. การใช้ลำ

การขยายพันธุ์ที่ง่ายแต่ต้องรู้จักคัดเลือกลำ คือ ไม่แก่เกินไป ลำควรมีอายุระหว่าง 1-2 ปี จะเป็นการดีที่สุดเลือกตัดแต่ละลำให้มีความยาว 2 ข้อ ต่อจากนั้นจึงนำไปปักชำไว้ในที่ที่ต้องการปลูกได้เลย ต้นอ่อนจะแทงยอดออกมาตามข้อที่ฝังลงในดิน

4. การใช้กิ่งแขนง

กิ่งแขนงคือกิ่งที่แตกออกมาจากบริเวณตา ที่ข้อของลำต้น การขยายพันธุ์วิธีนี้ นิยมกันมากที่สุดเพราะสะดวกรวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่าย การเลือกกิ่งนั้นควรเลือกกิ่งที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-1.5 นิ้ว จึงจะได้ผลดี ตัดปลายกิ่งออกให้เหลือกิ่งที่ปักชำยาวประมาณ 100 ซม. ปักชำลงไปแปลงที่เตรียมไว้ หลังจากกลบดินแล้วใช้เท้าเหยียบให้แน่นรดน้ำให้ชุ่ม ทำหลังกาเพื่อกันแดด ใช้เวลาอีกประมาณ 6 เดือน ก็ย้ายลงปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ได้ ฤดูกาลที่เหมาะสมในการปลูกฝัคือฤดูฝน ประมาณเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม เนื่องจากฝนตกชุก ดินจะมีความชุ่มชื้นสม่ำเสมอทำให้รากและลำต้นของฝัตั้งตัวได้เร็ว ไม่แห้งตาย ทั้งยังประหยัดแรงงานและประหยัดน้ำได้ด้วย

อาหารจากฝั

ก่อนอื่นเรามารู้จักกับหน่อไม้ในแง่ของคุณค่าทางอาหารจากการวิเคราะห์ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่าหน่อไม้โดยเฉพาะฝัสดม้คุณค่าทางโภชนาการที่น่าสนใจคือ แคลเซียม 49 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 55 มิลลิกรัม เหล็ก 0.3 มิลลิกรัม โดยทั่วไปเราบริโภคฝัสดม้ในรูปของอาหารประเภทผัก ดังนั้นเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นคุณค่าทางสารอาหารที่เด่นชัดจึงขอเปรียบเทียบกับผักที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี คือ กะหล่ำปลีและกะหล่ำดอก

ส่วนประกอบธาตุอาหาร	ฝัสดม้	กะหล่ำปลี	กะหล่ำดอก
ไขมัน(กรัม)	0.20	0.20	0.30
โปรตีน(กรัม)	2.3	1.70	1.80
คาร์โบไฮเดรต(กรัม)	3.5	5.30	3.50
แคลเซียม	94.00	64.00	187.00
ฟอสฟอรัส	55.00	26.00	33.00
เหล็ก	0.30	0.70	4.40
วิตามินเอ	2.000	75.00	63.00
วิตามินบี 2	0.06	0.05	0.13
ไนอาซีน	0.80	0.30	1.00
ไรอาซีน	0.06	0.05	0.07

อาหารจากหน่อไม้ เราสามารถทำอาหารได้หลายอย่างจากหน่อไม้สด หน่อไม้ต้มสุกแล้ว หรือหน่อไม้ดอง

1. แกงหน่อไม้สด
2. ต้มจืดหน่อไม้
3. หน่อไม้ต้มจิ้มน้ำพริกกะปิ
4. ยำหน่อไม้ใส่น้ำปู (อาหารพื้นบ้านของภาคเหนือ)
5. ซุปหน่อไม้ (อาหารพื้นบ้านของภาคอีสาน)
6. หน่อไม้ผัดใส่กุ้งเส้น
7. หน่อไม้ยัดไส้
8. หน่อไม้ดองแกงกะทิ
9. แกงหน่อไม้ดอง
10. ผัดหน่อไม้ดอง

หน่อไม้สามารถนำมาแปรรูปได้หลายอย่าง เช่น หน่อไม้แห้ง หน่อไม้ดอง และหน่อไม้ปิ้ง ที่เราสามารถเก็บไว้บริโภคได้ตลอดปี จังหวัดปราจีนบุรีมีการปลูกไผ่ตงมากที่สุดในประเทศไทย ปราจีนบุรีกับหน่อไม้ไผ่ตง มีชื่อเสียงเคียงคู่กันมานานนับร้อยปี กล่าวกันว่าหน่อไม้ที่อร่อยที่สุดในประเทศไทยเลยทีเดียวนะ และเนื้อไม้ไผ่ตงก็ได้รับความนิยมอย่างสูงในการแปรรูปเป็นวัตถุดิบหัตถกรรมและเฟอร์นิเจอร์

วัตถุดิบในการจักสานไม้ไผ่

วัตถุดิบในการจักสานคือ ไม้ไผ่มีหลายชนิดเช่น ไผ่สีสุก ลำต้นใหญ่ปล้องยาวตรง นิยมใช้ทำเครื่องจักสานแพร่หลายทุกภาคของประเทศไทย ไม้ไผ่ข้าวหลาม ไม้ไผ่ซาง ไม้ไผ่บงหรือไผ่ตง มีขนาดใหญ่ ลำต้นตรง ไม้มีหนาม มีมากในภาคเหนือ ไม้ไผ่หก ไผ่เหียะ ไผ่รวกไผ่เลี้ยง ไผ่ไร่ ไผ่ป่า ไผ่รวกดำ สามารถนำมาทำเครื่องจักสานได้หลากหลาย

การแปรรูปไม้ไผ่ ต้องนำไม้ไผ่ตัดมาทั้งลำแล้วตัดเป็นท่อนตามความยาวที่ต้องการด้วยมีดอโต้ ฝ่าเป็นซี่ๆ ให้มีขนาดกว้างตามขนาดของดอก ใช้มีดจักดอกเป็นเส้นบางๆ แล้วเหลาให้เรียบ ดอกมีหลายชนิด เช่น ดอกกลม ดอกซัง ดอกปิ่น ดอกผิว ดอกสะพาย ดอกसान ดอกตะแคง ดอกไพล มีลักษณะตามการใช้งาน

ดอกซัง ดอกที่ไม่มีผิวไม้ ตัดตามเส้นไม้เอาผิวออกไปแล้วชั้นหนึ่ง ดอกชนิดนี้ใช้งานได้ ไม่นิยมนักไม่ทนเท่าดอกผิวหรือดอกที่มีผิวไม้

ดอกปิ่น ดอกที่จักเป็นเส้นแบนยาว อาจมีผิวไม้ติดอยู่หรือไม่มีผิว

ดอกฝิว ดอกที่จักเป็นเส้นแบนยาว มักเป็นดอกปิ่นที่จักตามเส้นไหมให้ฝิวไม่อยู่ด้านหนึ่ง ดอกที่มีฝิวไหมจะมีความคงทนกว่าดอกซัง ดอกฝิวใช้สานภาชนะเครื่องใช้ที่มีความคงทน เช่น กระบุง ตะกร้า หรือใช้สานเครื่องดักสัตว์น้ำที่ต้องแช่น้ำนานๆ

ดอกตะแคง ดอกที่จักตามความหนาของไหมฝิว ฝิวไหมฝู่ อยู่ด้านสันดอก ใช้สานส่วนที่มีความโค้งหรือเว้า

ดอกไฟล ดอกที่ใช้สานส่วนที่ใกล้กับขอบปากของภาชนะเป็นดอกกลมหรือดอกปิ่น มักเป็นดอกเส้นเล็กๆ เพื่อให้สานโค้งหรือคอดตามรูปภาชนะได้สะดวก

ดอกสะพาย ดอกสำหรับพันเป็นสายสะพายร้อยจุกว้าว ควาย เป็นดอกเล็กแบนเนื้ออ่อน จักจากไหมฝิวสีสุกหรือไหมซางปล้องยาว การจักมักลอกตามเส้นไหมให้เป็นเส้นบางๆ แล้วพันเป็นเส้น ขนาดเท่าหลอดกาแฟ ยาวพอที่จะร้อยจุกว้าว ควาย อ้อมไปผูกทบกันด้านหลังเขา

ดอกสาน ดอกแบนหรือดอกปิ่นที่ใช้สานภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ มักใช้ดอกปิ่นมากกว่าดอกชนิดอื่น มีขนาดแตกต่างกันไปตามประเภทของสิ่งที่สาน

ดอกเหล่านี้ใช้สานส่วนต่างๆของเครื่องจักสานตามความเหมาะสมเช่นดอกปิ่นใช้สานส่วนก้นของภาชนะที่ต้องการให้มีความคงทน ดอกไฟลใช้สานส่วนปากหรือส่วนโค้งของภาชนะเป็นต้น

ช่างจักสานในอดีตมีข้อสังเกตที่เป็นความรู้พื้นๆที่มีความสำคัญ ไว้ดังนี้ วิธีเจียนไหม เมื่อตัดไหมเป็นท่อนแล้ว ขึ้นอยู่กับการใช้สอย ก่อนที่จะผ่าไหมต้องเจียนปากกระบอกโคนรอบทั้งสองข้าง ให้เรียบ การเจียนต้องให้มีคดตั้งฉากกับไหม เมื่อเจียนปากกระบอกเรียบร้อยแล้วจึงลงมือผ่า ถ้าหากไหมยาวมากกว่า 3 ปล้องขึ้นไปต้องผ่าทแยงให้เฉียงด้ามทั้งสองข้าง ต้องผ่าให้เป็นซิกแยกออกจากกัน ต้องผ่าจากปลายมาหาโคนเพราะเนื้อไหมข้างในโคนแน่นกว่าและเหนียวกว่าปลายจึงผ่ายาก การผ่าไหมฝู่ต้องผ่าเป็น 2 ซีกก่อนแล้วผ่าซอยเป็นชิ้นเล็กๆให้มีขนาดตามที่ต้องการจะจักเป็นเส้นดอก ก่อนจักดอก ต้องแต่งไหมผ่าเป็นซีกเล็กๆ ให้เรียบร้อยเสียก่อนคือ ต้องเลาะเอาข้อและเหลาขอบให้เรียบและมีขนาดเสมอกันหากเป็นดอกปิ่นต้องผ่าเอาจี๋ไหมออกบ้าง เหลาไหมให้เสมอกันทั้งอันแล้วจึงลงมือจักดอก

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ จำแนกตามชนิดของเครื่องจักสาน

1. เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน

กระด้ง

กระติ๊บข้าวเหนียว

2. เครื่องมือจับสัตว์น้ำ

ลุ่มจับปลา

ข้องใส่ปลา

3. เครื่องมือเครื่องใช้งานกสิกรรม

หมวกสานจากไม้ไผ่

กระบุงใช้เก็บข้าวหรือพันธุ์พืช

4. ของใช้เบ็ดเตล็ด

พัดสาน

โคมไฟตั้งโต๊ะ

ที่มา : นงคราญ พรหมเผ่า

เครื่องมือสำหรับการจักสานไม้ไผ่ทั่วไป

1. **มีดโต้** มีดที่ใช้ในการจักสาน ถ้าเป็นมีดที่ใช้ในการตัดไม้จะเป็นมีดขนาดใหญ่มีสันหนา 1/2 – 1 ซม. ยาวประมาณ 40 ซม. หรือกว่านี้ก็ไม่มากนัก เรียกกันโดยทั่วไปว่า มีดโต้

2. **มีดจักตอก** เป็นมีดที่ใช้สำหรับจักตอก มีรูปทรงเรียวยาวแหลม ขนาดเหมาะมือ คมบาง ชาวบ้านนิยมพกเป็นมีดประจำตัวด้วย

3. **คีมไม้** มีลักษณะคล้ายคีมทั่วไป มีขนาดใหญ่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีวงแหวนหุ้มด้วยผ้า ใช้สำหรับคีบปากขอบของงานจักสานให้แน่นขณะที่ทำการมัดขอบและมีวงแหวนทำหน้าที่ล็อกคีมไว้ให้แน่น

ที่มา : <http://yinchemeng.blogspot.com/2012/01/2.html>

4. **เหล็กมวด** มีสองชนิด เหล็กมวดปลายแหลม และเหล็กมวดปลายแบน เหล็กมวดปลายแหลม ใช้เจาะร้อยหวาย ส่วนปลายแบนใช้เจาะร้อยตอก ร้อยหวาย ทำด้วยเหล็กเจาะเป็นรูตามขนาดที่ต้องการ ตั้งแต่เล็กไปจนใหญ่ใช้สำหรับนำหวายร้อยเพื่อลบคมหวายและทำให้ทุกเส้นมีที่ขนาดเท่ากัน

5. เลื่อย ใช้การการตัดลำไม้ และหว่ายออกเป็น
ท่อนๆ เพื่อ ทำการจัก หรือเพื่อทำชิ้นส่วนของงาน
เลื่อยที่นำมาใช้ต้องมีฟันเลื่อยละเอียดเพื่อไม่ให้ไม้
ไม้และหว่ายฉีกขาดเช่น เลื่อยลันดา เลื่อยรอก

รูป เลื่อยรอกปากไม้

ที่มา : <http://www.snr.ac.th/Main/elearning/viroj/h-5.htm>

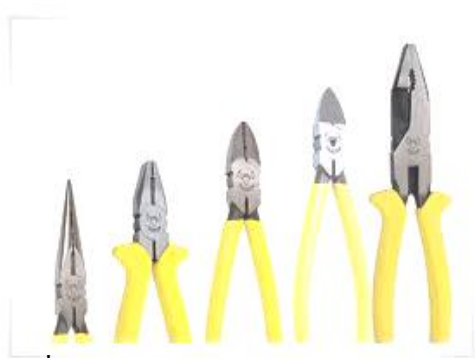
6. เลียด เป็นเครื่องมือใช้ลบความคมและทำให้
เส้นตอกไม้ไม้และหว่าย ย่านลิเภา และใบลาน
มีขนาดเท่าๆก่อน นำมาสาน

ที่มา : <http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=23348.0>

7. ค้อน ใช้ในการประกอบงานจักสาน ถอนตะปู

ที่มา : <http://www.solo.co.th/productDetail.asp?id=126>

ที่มา : <http://www.google.co.th>

8. คีมต่างๆ เช่น คีมปากนกแก้ว คีมปลายแหลม
คีมปากจระเข้ ใช้สำหรับคีมชิ้นส่วนของงาน ที่
ถอนตะปูหรือจับชิ้นส่วน

ที่มา : นงคราญ พรหมเผ่า

9. วัสดุตกแต่งชิ้นงาน ได้แก่ เซลแล็ก แล็กเกอร์ ใช้
สำหรับเคลือบเงาของชิ้นงานทำให้มันเงา สี
สวยงามและกันเชื้อรา

ที่มา : นงคราญ พรหมเผ่า

10. กรรไกร ใช้สำหรับตัดเส้นตอก ที่ใช้ สำหรับสาน
เป็นอุปกรณ์สำหรับตัด กรรไกร มี 2 ชนิด คือ
กรรไกรปลายมน และกรรไกรปลายแหลม เลือกใช้
ตามลักษณะของงาน งานตัดเส้นนิยมใช้กรรไกร
ปลายมน หลังใช้เสร็จแล้ว เก็บใส่ซองของกรรไกร
วางในกล่องให้เรียบร้อย

ที่มา : นงคราญ พรหมเผ่า

11. มีดคัทเตอร์ เป็นอุปกรณ์สำหรับตัดเส้นตอกไม้
ไผ่ ที่ไม่หนามาก เวลาใช้ควรระมัดระวัง เมื่อใช้เสร็จ
แล้วควรเลื่อนใบมีดเก็บทุกครั้ง และเก็บใส่กล่องให้
เรียบร้อย

วัสดุอุปกรณ์การย้อมสีตอก

ที่มา: นงคราญ พรหมเผ่า

1. ตอกอ่อน
2. สีข้อมกก
3. เกลือเม็ด
4. ภาชนะสำหรับต้มสี เช่น หม้อ
5. กระดาษหนังสือพิมพ์/ถาด
6. ไม้/คีมค้ำยาวใช้ข้อมสี

ขั้นตอนการย้อมสีตอก

1. เลือกขนาดของตอกให้มีขนาดเท่าๆกันเพื่อความสวยงามของชิ้นงาน

2. นำสีข้อมกก ผสมกับน้ำเปล่าปริมาณสีตามความต้องการว่าต้องการสีเข้มมากน้อยเท่าใด
ประมาณ 1 ช้อนชา ใส่เกลือเม็ด ประมาณ ½ ถ้วยตวง ใส่ลงไปเพื่อให้สีติดทนนานและสีสวย
ตอกที่ย้อมต้มในน้ำเดือดประมาณ 10 นาที

ที่มา: นงคราญ พรหมเผ่า

3. เมื่อได้ดอกที่มีสีข้อมตามต้องการแล้ว นำขึ้นจากภาชนะ วางตากกับหนังสือพิมพ์แล้วนำไปตากแดด ประมาณ 30 นาที

4. ตัวอย่างดอกที่ข้อมสีพร้อมนำไปใช้งาน

ที่มา: นงคราญ พรหมเผ่า

แบบฝึกหัด
เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานภูมิปัญญา จักสานไม้ไผ่

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง

นักเรียนตอบคำถามความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับงานประดิษฐ์ ประโยชน์ของงานประดิษฐ์ และการออกแบบสิ่งประดิษฐ์ให้เข้าใจ

1. จงอธิบายความหมายของ เครื่องจักสาน หมายถึงอะไร (1 คะแนน)

ตอบ.....

2. จงอธิบายประเภทของเครื่องจักสาน มีกี่ประเภทอะไรบ้าง (3 คะแนน)

ตอบ.....

3. จงยกตัวอย่างไม้ไผ่แต่ละชนิดที่นักเรียนรู้จักและนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างน้อย 5 ตัวอย่าง (1 คะแนน)

ตอบ.....

4. จงยกตัวอย่างชื่อผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ อย่างน้อย 10 ชนิด (1 คะแนน)

ตอบ.....

5. จงบอกเครื่องมือที่ใช้ในการจักสานไม้ไผ่ อย่างน้อย 10 ชนิด (1 คะแนน)

ตอบ.....

6. จงอธิบายขั้นตอนการย้อมสีดอกตามขั้นตอนให้ถูกต้อง (3 คะแนน)

ตอบ.....

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี วิชา การงานอาชีพ 1 (ง 21101)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับลงในกระดาษคำตอบ ก ข ค และ ง ที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การประดิษฐ์ของใช้มุ่งเน้นข้อใดเป็นสำคัญ
 - ก. สวยงาม
 - ข. ประโยชน์ใช้สอย
 - ค. รูปแบบแปลกใหม่
 - ง. สามารถนำไปวางจำหน่ายได้
2. การเรียนรู้การจักสานในอดีตส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ในข้อใด
 - ก. โดยถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ
 - ข. โรงเรียนเปิดสอนการจักสาน
 - ค. เรียนโดยมีวิทยากรมาให้ความรู้
 - ง. ผู้นำชุมชนรับการอบรมและมาถ่ายทอด
3. เครื่องจักสาน มีความหมายตรงกับข้อใด
 - ก. ของใช้ทำจากเครื่องเงิน
 - ข. ของใช้ทำจากวัสดุที่เป็นเส้น
 - ค. ของใช้ทำจากวัสดุสังเคราะห์
 - ง. ของใช้ทำจากไม้ไผ่และหวาย
4. ก่อน ไขควง คีม กรรไกร ส่วนที่เป็นเหล็กควรดูแลรักษาด้วยวิธีใด
 - ก. ใช้เหมาะสมกับงาน
 - ข. ใช้ด้วยความระมัดระวัง
 - ค. ทำความสะอาดทาน้ำมัน
 - ง. ตรวจสอบความเรียบร้อย

5. เมื่อปฏิบัติงานจักสานเสร็จแล้วขั้นตอนต่อไปควรทำอะไร
 - ก. ออกจากห้องเรียนทันที
 - ข. ตกแต่งชิ้นงานให้เรียบร้อย
 - ค. นำผลงานไปจัดนิทรรศการ
 - ง. เก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด สถานที่
6. สาเหตุใดเป็นอันตรายในการปฏิบัติงาน
 - ก. ทำงานเป็นขั้นตอน
 - ข. สถานที่ทำงานสะอาด
 - ค. เครื่องมือและอุปกรณ์ชำรุด
 - ง. รวบรวมเรียบร้อยแล้วทำงาน
7. ข้อใดเป็นการสานลายพื้นฐาน
 - ก. ลายเกลว
 - ข. ลายยกดอก
 - ค. ลายดีกระจาย
 - ง. ลายขัดธรรมดา
8. เครื่องมือชนิดใดใช้สำหรับลบความคมของเส้นไม้ไผ่
 - ก. เลื่อย
 - ข. เลื่อย
 - ค. คีมไม้
 - ง. เหล็กหมาด
9. ไม้ไผ่ชนิดใดที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสาน
 - ก. ไผ่เหียะ, ไผ่ไร่, ไผ่สีสุก
 - ข. ไผ่รวก, ไผ่รวก, ไผ่บง
 - ค. ไผ่ข้าวหลาม, ไผ่ตง, ไผ่ไร่
 - ง. ไผ่ข้าวหลาม , ไผ่บง, ไผ่เหียะ
10. วัสดุข้อใดที่ใช้ในการดัดผสมกับสีย้อมดอกไม้ไผ่เพื่อให้สีติดทนนาน
 - ก. น้ำตาล,เกลือ
 - ข. เกลือ,สารส้ม
 - ค. น้ำเปล่า,สารส้ม
 - ง. กำมะถัน,เกลือ

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม . วัฒนธรรม ปีที่ 52 ฉบับที่ 1 . กรุงเทพฯ: มายด์มีเดีย เซ็นเตอร์ จำกัด,2554.
เกษตรพอเพียง คอทคอม. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

[http://www.kasetporpeang.com/forums/Index.php?topic=19820.3248.2554.](http://www.kasetporpeang.com/forums/Index.php?topic=19820.3248.2554)

ความรู้เรื่องไฟ . [ออนไลน์].แหล่งที่มา:

[http://203.172.205.25/ftp/intranet/Research_Antioxidative ThaiVegetable/www/Native_veg/v285.html.2554.](http://203.172.205.25/ftp/intranet/Research_Antioxidative ThaiVegetable/www/Native_veg/v285.html.2554)

ความเป็นมาเครื่องจักสานไทย. (ออนไลน์) . แหล่งที่มา : <http://rattan.raicyber.com>. 2554.

คิมไม้ : [ออนไลน์].แหล่งที่มา : <http://yinchemeng.blogspot.com/2012/01/2.html>.

เครื่องจักสานคอทคอม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

[http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%99.2554.](http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%99.2554)

เลียด : [ออนไลน์].แหล่งที่มา : [http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=23348.0.2554.](http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=23348.0.2554)

วิบูรณ์ ลีสุวรรณ.นามานุกรมเครื่องจักสาน.พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2553.

อมรรัตน์ เจริญชัย.หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน งานประดิษฐ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้และ
เทคโนโลยี ช่วงชั้นที่3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544.กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช,2547.

นงคราญ พรหมเผ่า . ที่มาภาพประกอบ , 2557.